

POSUDEK DISERTAČNÍ PRÁCE

SMRT BLÍZKÉHO ČLOVĚKA V KONTEXTU SPIRITUALITY

Autorka disertační práce: Mgr. Sylvie Stretti

Doktorský studijní program: Teologie

Studijní obor: Husitská teologie

Akademický rok: 2020/2021

Autorka posudku: Doc., PhDr. Jelena Petrucijová, CSc.

Téma práce *Smrt blízkého člověka v kontextu spirituality* je bezesporu relevantním tématem pro studijní obor uchazečky. Jedná se o výsostně aktuální téma jak v rámci teologie (teoretické a praktické teologie), tak i v možném interdisciplinárním přesahu rozpracování zmíněného tématu a jeho následné aplikace (viz. „V předkládané práci se snažím o mezioborovou syntézu či přesah, kde jsou změna vnímání spirituality a její rozvoj stěžejním měřítkem“, s. 11).

Téma interdisciplinaritě autorka logicky důsledně rozvíjí i v závěru textu: „...spolupráce různých oborů ať již teologie, psychologie, zdravotnictví či sociální práce může pomoci posílit odolnost lidí při procesech vyrovnání se se ztrátou a také může pomoci následnému růstu“, (s. 189), tj. v rámci své práci si autorka klade cíle teoretické a aplikační.

Na základě posouzení celého textu práce (a nejen Úvodu) chci poukázat na:

- Jistý nesoulad mezi názvem disertační práce a formulací výzkumného problému. Téma práce je *Smrt blízkého člověka v kontextu spirituality* (podtržení – JP). Spiritualita není „kontextem“ zkoumání, ale základním výzkumným problémem, o čemž svědčí četné formulace autorky (viz již uvedené citace) včetně formulace hlavní výzkumné otázky „*Jak lidé, kterým někdo blízký zemřel, popisují změny spirituality v kontextu krize vyvolané ztrátou někoho blízkého?*“, (s.15).
- Nepřesnou formulaci **cíle disertační práce**. Autorka píše: „*Předkládaná disertační práce se zabývá vztahem mezi tématem smrti blízkého člověka a spirituality, především osobního pojetí spirituality*“, má zřejmě být „*Předkládaná disertační práce se zabývá tématem vztahu mezi smrtí blízkého člověka a spiritualitou, především osobním pojetím spirituality*“. Text DP nedojednává o tom, jak „téma smrti blízkého člověka“ ovlivňuje proměny spirituality pozůstalých, ale vypovídá o reflexi vzájemného propojení zkušenosti smrti blízkého člověka a spirituality.

Struktura textu se vyznačuje důkladnou propracovaností a promyšleností. Je odůvodněna. Témata, která zaznívají v prvních teoretických kapitolách, se vynořují a opodstatňují znění témat navazujících. Výklad je cíleně nasměrován na dosažení zformulovaného cíle.

V teoretické části práce zahrnující pět kapitol se autorka věnuje konceptualizaci základních pojmů, které tvoří jádro výzkumného problému. Každé z témat je představeno s určitou teoretickou šíří reflektující jak závazná teologická východiska, tak i dobový stav poznání v moderní teologii, filosofii a ve speciálních vědách s důrazem na psychologii, lékařské a zdravotnické vědy, případně sociologii a sociální práci (např. pojetí smrti v rámci modelů v moderní teologii: model tělo-duše a model celostního dopadu; pojetí ztráty a truchlení včetně modelů truchlení a velké téma spirituality, funkcí spirituality, modelů spirituality apod.)

Kvituji, že každé dílčí téma je prezentováno nejen se snahou o určitou širší výkladu, že jsou analyzovány i jeho *pros et cons*, a to ve vztahu k hlavnímu výzkumnému problému, ale i to, že autorka usiluje o syntézu poznatků a přístupů, např. vypracování integrovaného modelu truchlení (s. 53) aj.. Stejně tak pozitivně hodnotím, že po výchozích deklaracích o tom, že „definice spirituality neexistuje, neboť se jedná o jedinečnou osobní kvalitu každého člověka“ (s. 59), autorka nabízí „své“ definování spirituality (s. 72-73) a integruje „výše uvedená tvrzení, teoretické modely, konstrukty do jednoho, jenž bude blíže popisovat **změny spirituality v kontextu truchlení** (zdůraznění – JP, cf s názvem disertační práce) a zároveň bude jakýmsi jejich zobecněním“, (s. 91).

V teoretické části pracuje autorka s literaturou vesměs zahraniční provenience.

Otázka k teoretické části: s odkazem na relevantní autory (e.g. Lindemanna, Bowlbyho, či Kübler-Ross) autorka uvádí dvě základní podoby truchlení, a to normální a tzv. patologickou či nenormální („Lindemann v této souvislosti mluvil dokonce o morbidním truchlení“, s. 43), přesto se v textu objevuje termín komplikované truchlení nebo komplikované spirituální truchlení. V jakém vztahu je komplikované truchlení k normálnímu nebo patologickému? Existuje nekomplikované spirituální truchlení? Pokud ano, čím se vyznačuje?

Ve výzkumné části textu autorka reprodukuje hlavní výzkumnou otázku „*Jak lidé, kterým někdo blízký zemřel, popisují změny spirituality v kontextu krize vyvolané ztrátou někoho blízkého?*“, odůvodňuje volbu výzkumné strategie, a to kvalitativní výzkum, hlásí ke konstrukcionistickému paradigmatu a narativnímu výzkumu, který ukotvuje v relevantní metodologické literatuře, vymezuje metodu sběru dat – narativní interview, a výběr informantů, reflektuje limity a validitu výzkumu a v samostatné subkapitole se zaměřuje na etiku výzkumu. Úroveň rozpracování zmíněných témat a kroků vypovídá o úrovni metodologické zralosti autorky.

Autorka pracovala s relevantní literaturou domácí a zahraniční provenience.

V čem vidím určité slabé body výzkumné části?

- Na s. 105 autorka píše „všichni respondenti mě profesně znali,“ j. vzniká nebezpečí, že výpovědi informantů mohly být „stylizovány“ v souladu s předpokládaným očekáváním výzkumnice, která je profesně terapeutka. V rámci životních příběhů informantů byli terapeuti těmi, kdo pomáhal, ale zároveň se nacházel v mocensky nadřazených pozicích (viz téma pomoci a moci v pomáhajících profesích), tj. „stylizace“ je velmi pravděpodobná.
- V kvalitativním výzkumu je vznikající poznatek výsledkem interakcí informantů a výzkumníka, konkrétně v narativní je výsledkem participativně-dialogické interpretace? Jak autorka pracovala s vlastním perspektivismem? Očekávám ne popis postupu, který je důkladně propracován v textu práce, ale reflexi.
- Bylo dosaženo stavu teoretické nasycenosti? Pojetí teoretické nasycenosti, se kterým pracuje autorka na s. 100-101 („Nezáleží tedy na velikosti vzorku, množství rozhovorů a sebraných dat, je podstatné se zaměřit na informace přinášené příběhem i vypravěčem, zda poskytují takové informace, jež přispějí k porozumění a pochopení zkoumaného jevu.“) není jednoznačné. Uváděné tvrzení odkazující na Čermáka et al., je obsahově opodstatněné, ale zároveň „maskuje“ nutnost odpovědět na otázku, zda bylo dosaženo stavu teoretické nasycenosti, o čemž se čtenář nedozví ani v Závěru disertační práce.

V závěrečné části textu prezentuje autorka zdařilou interpretaci dat založenou na propojení teoretických konceptů a výsledků analýzy dat. Dosažené výsledky svědčí o naplnění cíle výzkumu a zodpovězení hlavní výzkumné otázky (cf. ale požadavek teoretické nasycenosti).

Mnou formulované komentáře a připomínky by neměly být vnímány jako důvod ke zpochybnění teoretických a metodologických kompetencí autorky disertační práce, ale jako podnět k jejich dalšímu rozvoji.

Závěrečné stanovisko:

disertační práce SMRT BLÍZKÉHO ČLOVĚKA V KONTEXTU SPIRITUALITY Mgr. Adély Sylvie Stretti splňuje požadavky kladené na vysokoškolské kvalifikační disertační práce. V případě úspěšného vykonání obhajoby doporučuji udělit Mgr. Sylvie Stretti akademický titul Ph.D.

V Ostravě dne 25. června 2021

Jelena Petrucijová, v. r.